

2
0
2
4

№ 5

Muhandislik va Iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy,
innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid
ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muhandislik va Iqtisodiyot

Elektron nashr,
583 sahifa, dekabr, 2024-yil.

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

BOSH MUHARRIR:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari doktori, PhD

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor, akademik

Sharipov Kongratbay Avazimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Muhammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor, TDIU kengash kotibi

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Norboev Odil Abraevich, Iqtisodiyot nazariyasi kafedrasida dosenti

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Muhandislik va Iqtisodiyot

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil
28-avgustdagi 360/5-son
qarori bilan "Dissertatsiyalar
asosiy ilmiy natijalarini chop
etishga tavsiya etilgan milliy
ilmiy nashrlar ro'yxati"ga
texnika va iqtisodiyot fanlari
bo'yicha "Muhandislik va
iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga
kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

- Toshkent shahridagi G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
- Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
- Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
- Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
- Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
- Toshkent davlat transport universiteti
- Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
- Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
- Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

Sanoat tarmoqlari raqobatbardoshligini ta'minlash jarayonlarini iqtisodiy-matematik modellashirish.....	19
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
Yangi o'zbekistonda turmush tarzining shakllanishi va jamiyat taraqqiyotidagi o'rni.....	27
Axunov Muhammadamin Abduvasitovich	
Radiolokatsion uzatmalar yordamida gaz ballonli avtomobillar texnik ekspluatatsiyasini nazorat qilish.....	32
Mirzayev Bahodir Nuriddinovich, Zulfiqorova Guldon Akbarjon qizi	
Moliya tizimini barqarorlashtirishning ustuvor yo'nalishlari.....	37
Nazarov G'ayrat Xayrullayevich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
Quyosh elektronikasida polikristallarning qo'llanilishi.....	42
Xoliqov Alimardon Sultonovich	
Статистический анализ производства плодоовощественной продукции в Республике Узбекистан.....	48
Анорбоева Бахтижамол Данияр қизи	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida "O'zbekneftgaz" aksiyadorlik jamiyatida innovatsion faoliyatni rivojlantirishning nazariy asoslari.....	57
Yuldoshev Sobir Fayzullaevich	
Raqamlashtirish va sanoat korxonalarining innovatsion salohiyatini statistik tahlil qilish.....	63
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	
Пути развития фондового рынка на основе цифровых технологий.....	70
Шукурова Луиза Баратовна, Эшдавлатов Боймурод Соатович	
Mathematical model and analytical solutions of the process of physics-chemical hydrodynamics.....	76
Ismanova Klara Dulanbaevna	
Meva-sabzavot mahsulotlari ishlab chiqarish jaryonlarining ekonometrik va statistik tahlili.....	84
Jo'rayev Olim Albayevich	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni o'rni.....	91
Mardanaqulov To'liqin	
Studying the calculation process of gear geometry transmission in C++ and excel programs.....	95
Uzoqov Farxod G'afforovich	
Прогнозирование ожидаемых экономических изменений с корреляционно-регрессионного анализа (в примере: "NAFIS TEX GROUP" МСН).....	101
Уринов Адхамджан Акбарович	
Современные модели поведения промышленных предприятий в условиях привлечения инвестиций.....	106
Матчанов Умирзак Сейтжанович	
Управление инвестициями в развитие человеческого капитала как фактор повышения конкурентоспособности промышленных.....	112
Тилляходжаев А.А.	
алгоритмы принятия решений в управлении технологическими процессами подземного выщелачивания.....	119
Исманова Клара Дуланбоевна	

Kvant o'rali yarimo'tkazgichlarda optik yutilish koeffitsientini foton energiyasiga bog'liqligi.....	127
Sayidov Nozimjon Abdulnosirovich	
Malein kislota angidridini oksidlab oksiran olish.....	133
Muhiddinov Baxodir Faxriddinovich, Xamroyev Kamoliddin Shaxobiddinovich, Qiyomov Sharifjon Nizomovich, Xusanov S.Y.	
Tadbirkorlik subyektlarini sug'urtalashning mintaqaviy xususiyatlari	138
Shuxrat Jalolidinovich Mamadjanov	
Jin mashinasining paxta tozalashdagi unumdorligini tahlil qilish va modellashtirish.....	144
Mirzakarimov Mirsharoffiddin Mirzaabdurahimovich	
Kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash va ularni eksport salohiyatini oshirish.....	151
Daniyarov Kuvatbay Daurxanovich	
O'zbekiston ipoteka bozorida "ESKROU" tizimini joriy qilinishi.....	156
Abdullayev Muhammadsodiq Isroil o'g'li	
Korxonalarining moliyaviy-iqtisodiy ko'rsatkichlarini ekonometrik tahlili qilish masalalari.....	161
Jalilov Bahrom Sotiboldievich	
Noaniqlik sharoitida moliyaviy operatsiyalar narxini baholashning nazariy asoslari.....	166
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
Elektr transport vositalarining paydo bo'lish evolyutsiyasi va batareyalarning kamchiliklarini hal qilinishi kerak bo'lgan muammolari.....	171
Moydinov Dilyorbek Abidjanovich, Zokirjonov Azizbek Zokirjon o'g'li	
Maishiy xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanishi.....	179
Israilov Rustam Ibragimovich	
Ishlab chiqarish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari tizimi va baliqchilik tarmog'iga xos xususiyatlari.....	185
Aitimbetov Amirbek Qoishibekovich	
Tadbirkorlik faoliyati subyektlarida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini qo'llash masalalari.....	189
Uzoqov Muhibillo Juraboevich	
Korporativ transformasiya sharoitida bank xizmatlarini takomillashtirishning ekonometrik tahlili.....	194
Baymuratova Madina Tursunboy qizi	
Iplarni turli muhitlarda namlikni o'zlashtirish ko'rsatkichlari	204
B.B.Mirzabaev, N.Yu.Sharibayev, B.T.Xolmurotov	
Un ishlab chiqarish korxonalarida donni sovuq konditsionerlash tizimining modellari va ularning tavsiflari.....	211
Akramova Gulhayo Abidovna, Yusupov Azamat Alijonovich	
Обоснование параметров ножа оборудования для резки плодоовощей.....	220
Худайбердиев Тохиржон Латифович	
Quritish usullarining zanjabil (zingiber officinale) ildizpoyasini kimyoviy tarkibiga ta'siri.....	226
Merganov Avazxon Turgunovich, Abdurasulov Abdurauf Xasanovich	
Sut bezi saraton kasalliklarini erta aniqlashda informativ belgilar majmuasini tanlash algoritmi	230
Nishanov Akhram Khasanovich, Mamajanov Rajmatilla Yakubjanovich, Xaidarov Sherali Islom o'g'li	
Vertical vibration analysis of conveyor with compound screw and belt bearing support.....	239
Marasulov Islombek Ravshanbek o'g'li	
Turkiston o'lkasidagi madrasalar holati XIX asr oxiri – XX asr boshlarida.....	250
Lukashova Natalya Mixaylovna	

Kichik biznes korxonalari tomonidan eksport mahsulotlari ishlab chiqarish konsepsiyasi.....	256
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
Qishloq joylar resurs salohiyatidan foydalanish samaradorligini baholashga uslubiy yondashuvlar	262
Tursunpo'latov Farxodjon Xoshimjon o'g'li	
Migratsiya jarayonlari va uni tadqiq etishning ilmiy-nazariy asoslari.....	269
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
Personnel policies and crisis management: modifying hr tactics during pandemics or economic downturns.....	276
Sarimsakov Bakhtiyor Rakhmonjanovich	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini hukumat tomonidan moliya-kredit mexanizmi orqali qo'llab-quvvatlashning zaruriyati.....	280
Ergashev Otamurod Tashtemirovich	
Tijorat banklari reytingini aniqlashda aktivlar va kapital rentabelligi ko'rsatkichlarining tahlili	287
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Автоматизированная система эффективное управление перекрестками дорог для транспортных средств	292
Мамаджанов Рахматилла Якубджанович, Алиев Махмуд Муса оглы, Холбоев Алишер Бобохон оглы	
Роль железнодорожного транспорта в сфере туризма и развитие туризма в центральной азии	298
Мухамедова Ситора	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklari faoliyatini transformasiyalashni takomillashtirish yo'llari.....	304
I.A. Yuldashev	
Tadbirkorlik subyektlarida innovatsion loyihalarni ekspertizadan o'tkazish mexanizmini takomillashtirish orqali innovatsion faoliyat samaradorligini oshirish.....	310
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li	
Tijorat banklari depozit operatsiyalarining bugungi kundagi holati hamda uni takomillashtirish yo'llari.....	317
Shamsiyev Nodir Muratovich	
Современное состояние демографического развития регионов Узбекистана	325
Цхай Лана Александровна	
Qurilish materiallar sanoatida klaster tizimidan foydalanishning xususiyatlari.....	335
Utarov Doniyorbek G'ayratbek o'g'li, Saidov Mash'al Samadovich	
Исследование состава, физико-химических и эксплуатационных свойств битумов.....	339
Хужакулов Азиз Файзуллаевич, Абдуллаева Шохиста Шухратовна	
Sanoat korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash	344
Yuldashev Fozil Turapovich	
Tijorat banklari tomonidan kredit operatsiyalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish mexanizmlari.....	350
Djumaniyazov Ikram Karimbayevich	
Umumta'lim muassasalari xarajatlarini moliyalashtirish choralari	355
Ummatov Avaz Muydinovich	
The production potential of developing agriculture in mountain and foothill areas.....	360
Abdul Khaeva Gulshan Makhmudovna	
Globallashuv jarayonlarini chuqurlashuvi davrida xalqaro turizmni rivojlanishi.....	366
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	

Server kompyuterning dasturiy ta'minoti va undan foydalanish.....	372
Otaxanov Nurillo Abdumalikovich, Aliyev Qaxramon Botirjonovich, Sayidov Nozimjon Abdulnosirovich	
Tijorat banklari tomonidan resurslarni shakllantirish o'ziga xos xususiyatlari.....	390
Ortiqov Uyg'un Davlatovich	
Biznes jarayonlari raqobatbardoshligini oshirishni modellashtirish usullari	400
Xamidov Doston Rustam o'g'li	
Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliq yetishtirishga ixtisoslashgan xo'jaliklarning aylanma mablag'lari tarkibi va ularning samaradorligini baholash	406
Vazirov Azamat Yoqubjanovich	
Sug'urta bozorini milliy iqtisodiyotga integratsiya qilishning metodologik asoslari.....	412
Tuxtarova Maftuna Yo'ldoshboy qizi	
Tijorat banklari faoliyati barqarorligini reyting tizimi asosida baholashning turli usullari va xorij tajribasi.....	417
N.Q.Xolov	
Ta'lim klasterlarini tashkil etish va rivojlantirishdagi muammolar.....	422
Qo'chqarov Toxir Fayzulla o'g'li, Rashidov Rahmatullo A'lojonovich	
Yangi g'o'za tizmalarining ho'jalik va sifat belgilari	430
Boltaboyev Xusniddin Abdig'anievich	
Methods for assessing financial-economic security of enterprises of the industrial cluster.....	434
Kholikova Rukhsora Sanjarovna	
Эконометрический подход определения влияния цифровизации экономики на развитие страны	443
Сапаев Д.Х.	
O'zbekistonda xalqaro standartlarning qo'llanilish tartib-qoidalari.....	448
Maxmonov Uktam Ashirovich, Ahmedova Sitara Asqar qizi	
Ishlab chiqarish korxonalarida kadrlar tayyorlash strategiyasini takomillashtirish	454
Adashev Azimjon O'rinboyevich, Mamatqulov Rustam Muxammadkarimovich	
Fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirishda davlat grantining yo'nalishlari.....	460
Xusanov Otabek Nishonovich	
Tadbirkorlik subyektlari eksport faoliyatida xalqaro standartlarni joriy etishning zamonaviy tamoyillari	467
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
Aksiyalarni ommaviy joylashtirish amaliyotlarini samarali tashkil etish masalalari.....	472
Mamatov Bahromjon Shavkatovich	
Sanoatda innovatsion loyihalarni moliyalashtirish.....	479
Shamansurova Zilola Abduvahitovna	
Mahalliy budjetlar daromadlari barqarorligini ta'minlash masalalari.....	491
Shoydaliyev Umid Eshquvat o'g'li	
O'zbekiston tijorat banklari tomonidan valyuta operatsiyalarini rivojlantirish mohiyati.....	498
Akbarov Husniddinjon Mo'ysin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni yo'lga qo'yish xususiyatlari.....	503
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Mirzayeva Shirin Nodirovna	
Sug'urta tashkilotlarini moliyaviy barqarorligini ta'minlashda anderrayting xizmatidan foydalanish.....	510
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich	
Soliq ko'rsatkichlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik muammolari.....	516
Abdurasulov Alisher Abdurasulovich	

Tijorat banklari depozit operatsiyalarini rivojlantirishning yevropa tajribasi.....	521
I.I.Jo'rayev	
O'zbekistonda qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanish tendensiyalari.....	527
Ibodullaev Abror Axrorovich	
O'zbekiston pensiya tizimi islohotlarida xorijiy tajribani qo'llash	531
Zokirova Gavxar	
Mahalliy oziq-ovqat mahsulotlaridan foydalangan holda mehmonxonalarda ovqatlantirish tizimini ekologik barqarorlik asosida rivojlantirish.....	537
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
Xalqaro tajribada turizm transport xizmatlari: O'zbekiston uchun darslar.....	542
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Turizmda sug'urta va xavfsizlik kafolatlari: xorijiy tajriba va milliy yondashuv.....	547
Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li	
Mintaqa xalq hunarmandchiligi texnologiyasini rivojlantirishda xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llanilishi	552
Norqobilova Feruza Abduhomidovna	
Korxonalarining moliyaviy barqarorligini boshqarish.....	556
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li	
O'zbekiston bank-moliya tizimida raqamli moliyaviy texnologiyalarni joriy etish tendensiyalari.....	563
Kalendarxonov Saidabraxon Olimxon o'g'li	
Hudud daromad salohiyatini baholash va rivojlantirishga metodologik yondashuvlar	571
Qobulov Xotamjon Abdulkarimovich	
INNOVATSIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	579
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	

INNOVATSIYALAR ASOSIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI

Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich

Namangan davlat texnika universiteti
Iqtisodiyot fakulteti, I.f.f.d (PhD)

Email: nbahriddinov@lincolnucsf.edu

ORCID: 0000-0002-3765-5778

Annotatsiya: Maqolada zamonaviy iqtisodiy tizimda sektorizatsiyaning o‘rni va strategik ahamiyati, ushbu sohani innovatsion yo‘nalishda rivojlantirish mexanizmlari, mexanizmlarning samaradorligi hamda mavjud imkoniyatlar va resurslardan foydalanish har tomonlama tahlil qilingan. Maqolada xizmat ko‘rsatish tarmoqlarini modernizatsiyalash, raqamli texnologiyalarning interfaol qo‘llanilishi, innovatsion biznes-muhit, ixtirochilar, muhandislar, dizaynerlar va texnologlarning kreativ ishlanmalarini qo‘llab-quvvatlash yo‘llari muhokama qilinadi. Maqola xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish va xizmatlar sohasini yangi bosqichga olib chiqish, shuningdek, virtual xizmatlar sohasini rivojlantirishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: investitsiya, bank ishi, mumkin tizim, onlayn qonun, iqtisodiy mahsulot, xizmatlar sohasi, innovatsion mahsulotlar, samaradorlik, saqlash natijasida innovatsiya, zamonaviy tadbirkorlik, startap biznesi, texnologiya, maqoladagi faoliyat, news.net sayti, innovatsion davolash, ixtirochilar, muhandislar, texnologlar, kreativ g‘oyalar, zamonaviy ishlanmalar.

Abstract: The article comprehensively analyzes the role and strategic importance of sector in the modern economic system, the mechanisms for the innovative development of this sector, the effectiveness of the mechanisms and the use of existing opportunities and resources. The article discusses the modernization of service networks, the interactive use of digital technologies, the innovative business environment, and ways to support the creative developments of inventors, engineers, designers and technologists. The article is aimed at developing the service sector and bringing the service sector to a new level, as well as developing the virtual services sector.

Keywords: investment, banking, possible system, online law, economic product, service sector, innovative products, efficiency, innovation as a result of storage, modern entrepreneurship, startup business, technology, innovative treatment, inventors, engineers, technologists, creative ideas, modern developments.

Аннотация: В статье комплексно анализируются роль и стратегическое значение сектора в современной экономической системе, механизмы инновационного развития данной сферы, эффективность этих механизмов и использование имеющихся возможностей и ресурсов. В статье рассматриваются вопросы модернизации сетей сферы услуг, интерактивного использования цифровых технологий, инновационной бизнес-среды, а также пути поддержки творческих разработок изобретателей, инженеров, конструкторов и технологов. Статья направлена на развитие сферы услуг и вывод сферы услуг на новый уровень, а также развитие сферы виртуальных услуг.

Ключевые слова: инвестиции, банковское дело, возможная система, онлайн-право, экономический продукт, сфера услуг, инновационные продукты, эффективность, инновации как результат хранения, современное предпринимательство, стартап-бизнес, технологии, инновация, изобретатели, инженеры, технологи, креативные идеи, современные разработки.

KIRISH

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, amaliyotda innovatsiyalar va ilg'or g'oyalarning tizimli amalga oshirilishi, xizmat ko'rsatishning yuqori sifatligi bilan birgalikda, ijtimoiy taraqqiyot va iqtisodiy o'sish omili sifatida e'tirof etiladi. Bugungi kunda iqtisodiyotni innovatsion modellari asosida rivojlantirayotgan va "aqlli" texnologiyalardan keng foydalanayotgan mamlakatlar yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlariga erishmoqda va global bozorlarda o'zlarining raqobatbardoshligini mustahkamlamoqda.

Rivojlanishning boshqa muhim jihati shundaki, hujjat an'anaviy ishlab chiqarish resurslari — xom ashyo, kapital va mehnat emas, balki innovatsion ishlanmalar, texnologik yechimlar, bilim va intellektual shaxsni ustuvor deb ta'kidlaydi. Aynan shu jihat innovatsiyalarni zamonaviy iqtisodiyotda strategik resurs sifatida ko'rib chiqish zaruratini ko'rsatadi.

XXI asrda ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish, zamonaviy boshqaruv usullarining paydo bo'lishi, yangiliklarning yuzaga kelishi bozor iqtisodiyotining muhim omiliga aylandi. Bu operatsion samaradorlik, hisob-kitob va mahsulot sifatini belgilashning muhim omiliga aylandi. Buning sababi shundaki, bugun iqtisodiy tizimda xizmatlar sohasining roli keskin ortib bormoqda. Ushbu sohaning iqtisodiy o'sishdagi strategik roli yangi ilmiy bilimlar, intellektual resurslar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ko'nikmalar, konsalting, texnologik maslahatlar va boshqa yuqori qo'shilgan qiymatga ega bo'lgan resurslardan foydalanish bilan belgilanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodiyotning turli sohalarida, ayniqsa xizmatlar sohasida innovatsiya va aholining turmush darajasi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va ta'sir jarayonlari ilmiy munozaralarning obyektiga aylangan. Shu sababli, ushbu sohadagi ilmiy tadqiqotlar hali ham har tomonlama olib borilmagan. Shu munosabat bilan, olimlar tomonidan olib borilgan ayrim tadqiqotlar, xususan, xizmatlar sohasini rivojlantirish bo'yicha V.A. Degtereva tomonidan amalga oshirilgan ishlar e'tiborga loyiqdir.

O'rganilayotgan mavzuga bag'ishlangan ilmiy ishlarda "innovatsion tadbirkorlikni davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlash" toifasiga turli ta'riflar berilgan. Gayarining fikricha, "innovatsion tadbirkorlikni davlat tomonidan tartibga solish va qo'llab-quvvatlash — bu innovatsiyalarni rivojlantirish uchun davlat organlarining faoliyatiga huquqiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va boshqa sharoitlarni ta'minlovchi mexanizmdir". Iqtisodchi I. Vaxramovning fikricha, davlatning innovatsion-investitsion siyosati samaradorligini oshirishdan kutilayotgan natijalar innovatsiyalarni joriy etish uchun obyektiv sharoitlar, ya'ni xavf darajasi, yangi texnologiyalarni rivojlantirish, xizmat ko'rsatish jarayonlari vaqtini sezilarli darajada qisqartirish, ilmiy muhit va innovatsion infratuzilmani rivojlantirish darajasi, ilmiy-tadqiqot ishlarini osonlashtiradigan tegishli infratuzilmani shakllantirish zarurati, ushbu faoliyat uchun yuqori kapital sig'imiga ega tizimlarni yaratish, iste'molchi bozorida raqobatli muhit, kichik innovatsion korxonalar uchun davlat kafolatlari, innovatsiyalar va mutaxassislariga bo'lgan yuqori talablar bilan belgilanadi. Ushbu maqsadlarga erishish tuzilma va infratuzilma o'zgarishlarining umumiy dasturini amalga oshirish bilan bog'liq. Yudov S.D. ta'kidlaganidek, innovatsion tadbirkorlikni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash innovatsion tadbirkorlikni faollashtirish, yangi ish o'rinlari yaratish va ushbu sohada band bo'lgan aholining farovonligini oshirish uchun qulay huquqiy, soliq va ma'muriy muhit yaratishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada mavzu doirasidan kelib chiqqan holda ilmiy va nazariy yondashuvlar o'rganilib, mushohada qilingan. Tadqiqotda qo'yilgan maqsadga erishish uchun tegishli yo'nalish tanlab olingan. Birlamchi hamda ikkilamchi ma'lumot manbalarini chuqur o'rganish va asoslash uchun tadqiqot strategiyasi belgilab olingan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Respublikamizni innovatsion va intellektual hissa qo'shish ulushi yuqori bo'lgan bozor iqtisodiyotiga, qulay innovatsion-investitsion muhitga ega mamlakatga va qulay bozor iqtisodiyotiga ega mamlakatga aylantirish uchun davlat tomonidan tashkil etilgan qo'llab-quvvatlash assotsiatsiyasi tashkil etilmoqda. Assotsiatsiyaning maqsadi respublikamiz iqtisodiyotini innovatsion modelga to'liq o'zgartirish bo'lib, bu mamlakatda innovatsion faoliyatni davlat tomonidan tashkil etilgan qo'llab-quvvatlashni hamda innovatsion g'oyalar, ishlanmalar va texnologiyalarning davlat boshqaruvi, iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlari va ijtimoiy sohada samarali amalga oshirilishini talab qiladi.

Innovatsion korxonalar va kichik innovatsion korxonalar sohasining ilmiy tashkilotlar va oliy ta'lim muassasalari bilan tashkiliy o'zaro aloqasi mintaqada ishlab chiqarish va ishlab chiqarish sohalarini rivojlantirish uchun

asosdir. Innovatsion statistikaning o'zlashtirilishi va tizimlashtirilishi o'ziga xos tadbirlarga ega bo'lib, ular "innovatsion korxonalar", "innovatsion-faol", "kichik innovatsion korxonalar" ta'riflari bilan bog'liq. Bu, masalan, oziq-ovqat kompaniyalarining innovatsion subyektni aniq baholashi bilan bog'liq. Innovatsion korxonalar zamonaviy mamlakatlarda keng tarqalgan bo'lib, ularning bozorni rivojlantirishdagi roli sezilarli. Giyohvandlik bilan shug'ullanuvchilarning turar joy bo'lmagan binolarni ijaraga olish huquqlari o'zlarining funksional maqsadlarini saqlaydigan korxonalar tomonidan ta'minlanishi kerak. Loyihadan oldin, tanlovlar o'tkazilayotganda hujjatlar tuziladi va hisobga olinadi, tarmoq faoliyatini ishlab chiqarishda aholiga yordam berish kerak. Buni chakana savdo obyektlarini boshlashda, ularni qurish yoki rekonstruksiya qilish davrida amalga oshirish tavsiya etiladi.

Bizning fikrimizcha, xizmatlar sohasida innovatsion faoliyatni ta'minlashning strategik yo'nalishlarini ishlab chiqish vazifasi uning keyingi tarmoqlari uchun asos yaratishdir. Shu munosabat bilan, har bir sohada tegishli innovatsiya turlarini (mahsulot, jarayon, marketing, boshqaruv va hokazo) amalga oshirishni hisobga olish kerak.

Fikrimizcha, xizmatlar sohasidagi innovatsiyalar quyidagilar bilan tavsiflanadi:

1. Texnologik innovatsiyalar. Texnologiyalardan foydalanishni namoyish etadi, yangi qo'llanmalarni ko'rsatadi va yangi bog'liq mahsulotlarni ishlab chiqarish uchun yangi uskunalarni joriy etadi.
2. Innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash. Mijoz ixtiyoriga joylashtirish orqali ko'rsatilgan mazmun va foydalanish turlari saqlanadi hamda saqlash sifati yaxshilanadi.
3. Boshqaruv innovatsiyalari. Biznes jarayonlari, boshqarish, qaror qabul qilish, xizmat ko'rsatishning yangi usullarini joriy etish, yangi axborot-kommunikatsiya resurslaridan foydalanish.
4. Ijtimoiy-iqtisodiy innovatsiyalar. Aholining mehnat sharoitlarini yaxshilash va turmush darajasini oshirishga hissa qo'shadigan xizmatlarni ko'rsatish, ularning faoliyati uchun o'ziga xos ijtimoiy, iqtisodiy va huquqiy sharoitlarni yaratish.
5. Moliyaviy innovatsiyalar. Xizmatlar sohasi moliyalash va investitsiyalarni jalb qilish uchun yangi axborot va texnologiyalarga muhtoj.

Xizmat ko'rsatuvchi subyektlarning innovatsion tadbirkorligi ko'plab omillar ta'sirida shakllanadi va ular orasida institutsional muhit hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonda davlatning faol ishtiroki muhim metodik omil sifatida namoyon bo'lib, innovatsion faoliyatni tizimli rivojlantirish uchun barqaror asos yaratadi. Shu nuqtayi nazardan, xizmat ko'rsatish sohasida innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari bir qator yo'nalishlar orqali izchil amalga oshirilishi mumkin.

Avvalo, xizmat ko'rsatuvchilarning innovatsion faoliyatini rivojlantirish va joriy etish uchun huquqiy-me'yoriy bazani takomillashtirish zarur bo'lib, bu kelgusida innovatsion tashabbuslarning huquqiy aniqligi va barqarorligini ta'minlaydi. Shu bilan birga, investitsiya resurslaridan samarali foydalanish mexanizmlarini aniqlash va rivojlantirish innovatsion loyihalarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash imkonini beradi.

Sohada innovatsion faoliyatni rag'batlantirishga qaratilgan soliq imtiyozlari va moliyaviy qo'llab-quvvatlash vositalarini bosqichma-bosqich kengaytirish xizmat ko'rsatuvchi tadbirkorlarning innovatsion faolligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, xizmat ko'rsatuvchilarning innovatsion faoliyatini integratsiyalash jarayonlarini rivojlantirish orqali yangi mahsulotlar va xizmatlar yaratish imkoniyatlari kengayadi hamda tarmoqlararo hamkorlik mustahkamlanadi.

Innovatsion tadbirkorlarning manfaatlarini himoya qilish va ularni institutsional jihatdan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish innovatsion muhitning ishonchligini oshiradi. Bu esa o'z navbatida innovatsion mahsulotlar bozorining shakllanishi va rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Kelgusida "innovatsion mahsulotlar bozori"ning rivojlanishi raqobatbardosh xizmatlar ulushining oshishiga hamda ichki va tashqi bozorlarda yangi imkoniyatlarning yuzaga kelishiga olib keladi.

Davlat innovatsion siyosatining ahamiyati innovatsion jarayonlarning obyektiv xususiyatlari bilan belgilanib, yuqori xavf darajasi, ilmiy tadqiqotlar va eksperimental-dizayn ishlari uchun katta moliyaviy resurslar talab etilishi, shuningdek, malakali ilmiy-texnik kadrlar tayyorlash zarurati bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli, innovatsion tadbirkorlikni davlat tomonidan izchil qo'llab-quvvatlash kelajakda xizmat ko'rsatish sohasida innovatsion faollikni oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va aholi farovonligini barqaror ravishda yuksaltirishga xizmat qilishi kutiladi.

2030-yilgacha fanni rivojlantirish kontseptsiyasining strategik maqsadi milliy iqtisodiyotni innovatsion va yuqori texnologiyali formatga o'tkazish, inson resurslaridan foydalanish va ularni to'g'ri jalb qilish, innovatsion mahsulotlar hajmini oshirish, tezkor iqtisodiy o'sish sohalariga investitsiyalarni ko'paytirish, aholining turmush darajasini oshirish, ijtimoiy sohadagi muammolarni hal qilish, innovatsion mahsulotlar va ilmiy-texnik yechimlardan foydalanish, xalqaro ilmiy hamkorlikni rivojlantirish, O'zbekiston Respublikasining 29.10.2019-yildagi "Ilm-fan va ilmiy faoliyat to'g'risida"gi O'RBQ-576-son¹ hamda 24.07.2020-yildagi "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi O'RBQ-

1 <https://lex.uz/docs/-4571490>

630-son² Qonunlarni amalga oshirishdan iborat. Respublikamizda innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun xizmatlar va xizmatga yo'naltirilgan innovatsion tadbirkorlikni davlat tomonidan tartibga solish kontseptsiyasini ishlab chiqish zarur. Biz O'zbekistonning turli mintaqalarining amaliy tahlilidan kelib chiqib, mintaqaviy xizmatga yo'naltirilgan innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish uchun tashkiliy-iqtisodiy mexanizmni ishlab chiqdik. Bizning fikrimizcha, ushbu mexanizmning o'ziga xos xususiyati shundaki, mintaqada xizmat ko'rsatadigan korxonalar va tashkilotlar uchun o'rin ajratilgan. Mexanizm mintaqadagi aholining va innovatsiyalarga bo'lgan talabni hisobga olgan holda biznes-ishlab chiqarish assotsiatsiyasida faol ishtirok etish imkonini beradi. Keng ma'noda, ushbu mexanizm tashabbuslar va mahsulotlarni rivojlantirish sharoitlarini yaratish, fan va biznes hamkorligi sohalarida hamkorlikni rivojlantirish uchun zarurdir.

Hozirgi vaqtda xizmat ko'rsatishda innovatsion faoliyatni integratsiyalash tartibi qayta tashkil etilmoqda. Shu munosabat bilan, ularni amalga oshirish to'g'risida qaror qabul qilishda innovatsion faoliyatni boshqarish uchun metodik qo'llab-quvvatlash yetishmaydi. Hozirgi vaqtda, agar biz bundan keyingi ishni olib borsak, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlovchi zamonaviy xizmatlarni ishlab chiqish zarur.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bizning fikrimizcha, zamonaviy xizmat ko'rsatishda innovatsion faoliyatni rivojlantirish quyidagi tamoyillar asosida amalga oshiriladi:

- ilmiy tadqiqotlar olib borishga, zamonaviy xizmat ko'rsatish sohalaridagi tashkilotlarning muhim faoliyat sohasiga e'tibor qaratish;
- sohadagi texnik talablar asosida kichik va xususiy xizmatlarni innovatsion faoliyatga jalb qilish;
- mijozlarning yuqori qoniqishiga va iqtisodiy joylashuviga ega bo'lgan xizmatlarni ko'rsatish uchun innovatsion ishlab chiqarish vositalarini sotib olish va sotish;
- innovatsion xizmat ko'rsatish sohasida yangi usul va amaliyotlarni joriy etish;
- innovatsion faoliyatni rag'batlantiruvchi yoki unga faol jalb qilingan shaxslar tomonidan belgilangan mezonlar asosida foydali innovatsion resurslardan foydalanish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. // <https://lex.uz/docs/-5841063>
2. Kotler, F. Marketing Management. Express Courses. 2nd edition. Translated into English. Redacted. Bojuk S. G. St. Petersburg: Piter, 2006. — 464 pages.
3. Tuxliyev I. S., Hayitboyev R., Ibodullayev N. Y. E., Amriddinova R. S. Turizm asoslari: o'quv qo'llanma. — S.: SamISI, 2010. — 247 bet.
4. Ochilov I. Bozor munosabatlari sharoitida xizmatlarning turlari va ularning tavsifi // Xizmat ko'rsatish, servis va turizm sohalarini rivojlantirish: muammolar va ularning yechimlari. Monografiya. — T.: "Iqtisodiyot-moliya", 2008-yil.
5. Mualliflar jamoasi. Xizmat ko'rsatish, servis va turizm sohalarini rivojlantirish: muammolar va ularning yechimlari. Monografiya. Professorlar M. Q. Pardayev va H. N. Musayev tahriri ostida. — T.: Iqtisod-moliya, 2008. — 194 bet.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida "gi PF-158-son Farmoni. // <https://lex.uz/ru/docs/-6600413>
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 27-yanvardagi "Xizmatlar sohasini rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-104-son qarori. // <https://lex.uz/docs/-5840284>
8. Baxriddinov, N. 2022. Factors and aspects of improving the mechanism of financial incentives for innovative activities in industrial enterprises of the Republic of Uzbekistan. Asian Journal of Research in Business Economics and Management, 12(1), 63–70.

² <https://lex.uz/docs/-4910391>

Muhandislik va Iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2024. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

